

УДОСКОНАЛЕННЯ ГАЛУЗІ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ЗАКОНОДАВСТВА

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

УДК 342.922

О.В. Казмірук

здобувач

Харківський національний університет внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІЇ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано поняття та сутність адміністративно-правового статусу податкової міліції України. Звернено увагу на особливості адміністративно-правового статусу податкової міліції України. Розглянуто завдання, функції, повноваження податкової міліції України.

Ключові слова: податкова міліція, адміністративно-правовий статус, законність, функції, повноваження, завдання.

I. Вступ

Прагнення України розвивати податкову політику в європейському напрямі підтверджується створенням нового центрального органу виконавчої влади – Міністерства доходів і зборів України. Сьогодні в рамках єдиної структури Міністерства сконцентровані усі функції, пов'язані з адмініструванням податкових і митних платежів. Єдиний центр управління у сфері контролю та відповідальності за наповнення держбюджету, інвестиційний клімат й умови ведення бізнесу з точки зору повноважень і компетенції, створення рівної конкуренції, поміркованого оподаткування, якісний сервіс в адмініструванні обов'язкових платежів робить процес прийняття рішень швидким та ефективним, держава встигає реагувати на стрімкі зміни економічної кон'юнктури, актуальні тенденції, нагальні потреби платників. Отже, адміністративні реформи, що відбуваються в державі, мають єдину мету – підвищення ефективності роботи, що визначається в прискоренні обслуговування, зменшенні документообігу, проведенні процедур в електронному вигляді, постійному зростанні компетентності та доброзичливості.

II. Постановка завдання

Мета статті – проаналізувати поняття та сутність адміністративно-правового статусу податкової міліції України; розглянути особливості адміністративно-правового статусу податкової міліції України, а також завдання, функції, повноваження податкової міліції України.

III. Результати

На думку О.О. Бандурки, і ми підтримуємо її, стратегічною метою податкової політики в сучасній Україні є створення стабільної й ефективної податкової системи, яка б забезпечила достатній обсяг надходжень платежів до бюджетів усіх рівнів, ефективно функціонування економіки держави, справедливий підхід до оподаткування всіх категорій платників податків, а також створення умов для подальшої інтеграції України у світове співтовариство [1, с. 8].

Актуальність визначення поняття та сутності адміністративно-правового статусу податкової міліції України підтверджується ступенем розкриття: сьогодні цей напрямок є малодослідженим. Отже, він є одним із перших у вітчизняній адміністративно-правовій науці, що присвячені питанням правового статусу податкової міліції України як складового суб'єкта Міністерства доходів та зборів України. Вчені і практики у своїх наукових працях приділяли увагу розробленню теоретичних і методологічних засад визначення адміністративно-правового статусу податкової міліції, статусу працівника податкової міліції, а саме: В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, І.В. Арістова, О.М. Бандурка, О.О. Бандурка, В.М. Гаращук, А.Т. Комзюк, В.В. Ковальська, В.В. Конопльов, Н.П. Матюхіна, О.М. Музичук, С.В. Петков, О.П. Рябченко, М.І. Хавронюк, Ю.С. Шемшученко, В.К. Шкарупа, М.К. Якимчук, Х.П. Ярмакі та інші. Однак окреслені проблеми не можна вважати вирішеними ні в практичному, ні в теоретично-методологічному аспекті.

На думку А.А. Латиняна, визначення правового статусу суб'єкта права має важливе значення для з'ясування його правових можливостей, встановлених правом меж дозволених поведінки. З іншого боку, дослідження правового статусу дає змогу вдосконалювати законодавство, яке його регулює, оскільки завдання законодавця і юридичної науки в цілому полягає в тому, щоб знайти оптимальний варіант правових норм, за допомогою яких можна було б ефективно впливати на суспільні відносини [2].

Поняття правового статусу державного органу законом не визначено. У науці це поняття визначається як категорія, що має сукупність правових елементів, які становлять його системну характеристику [3]. До складу таких елементів слід віднести: 1) призначення органу та його місце в системі державних органів; 2) мету утворення, сферу його відання та діяльності, формування завдань і функцій; 3) порядок формування його структури, штатів; фінансування, порядок ліквідації; 4) повноваження (права і обов'язки) щодо здійснення визначених завдань і функцій у певній галузі чи сфері його відання (компетенції) та відповідальність; 5) взаємодію з іншими державними органами.

На думку В.М. Вересова, податкову міліцію не можна розглядати як окремий державний орган виконавчої влади. Згідно з чинним законодавством, вона входить на правах структурного підрозділу до складу податкових органів України, що, у свою чергу, є складовою Міністерства доходів та зборів України і являє собою центральний орган виконавчої влади.

У науці зустрічаються досить суперечливі думки. Наприклад, на думку колективу авторів [4; 5], вбачається проблематичним з точки зору теорії державного управління входження мілітаризованого структурного підрозділу до цивільного органу з підпорядкуванням керівництву останнього. Справа в тому, що мілітаризована державна служба має специфічні риси, які не притаманні іншим видам державної служби, а саме: 1) виконання особливих охоронних завдань; 2) захист життя і здоров'я людей, забезпечення безпеки громадян і встановленого порядку управління, основних прав громадян і публічних інтересів, матеріальних цінностей, охорона громадського порядку; 3) можливість і реальне застосування примусу, заходів фізичного впливу, вогнепальної зброї; 4) вимоги щодо вікового обмеження службовців (особи, які досягли, як правило, вісімнадцяти років); 5) вимоги щодо стану здоров'я, фізичної підготовки, моральних якостей осіб, які бажають реалізувати своє право на працю в цих органах; 6) відносини

будуються на імперативному принципі; 7) службовці наділяються адміністративно-правовим статусом.

З огляду на сказане можна зробити висновок, що адміністративно-правовий статус податкової міліції України відіграє важливу роль у вирішенні завдань побудови в Україні дієвої системи податків і зборів. Однак категорія "адміністративно-правового статусу" належить до найменш розроблених і неоднозначних за тлумаченням. Реформування системи органів виконавчої влади спонукає науковців до з'ясування сутності адміністративно-правового статусу різних державних органів.

Досить цікавим є розуміння І.О. Гарної-Івановою адміністративно-правового статусу міліції міграційного контролю, під яким учена розуміє, встановлені адміністративно-правовими нормами основні засади завдань і цілей, компетенції і відповідальності, порядку формування та процедури діяльності підрозділу міліції міграційного контролю, що має виконавчий характер, і повинна на практиці організовувати виконання законодавчих актів, інших нормативних актів, правових приписів у сфері протидії нелегальній міграції, притягнення до адміністративної відповідальності за порушення законодавства у сфері реєстрації фізичних осіб, видачу документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство [6].

А.В. Мартинюк під правовим статусом податкової міліції розуміє врегульоване нормами права місце в службовій ієрархії, визначене специфічним правовим становищем, що відображене у формі завдань, функцій, прав та обов'язків самих працівників, зафіксоване в чинному законодавстві та окремих нормативно-правових актах і визначає рівень ефективності діяльності самої структури [7].

А.В. Мартинюк вважає, що правовий статус будь-якого державного органу залежить від його підпорядкованості, повноважень та компетенції, мети діяльності, функцій і завдань, які встановлюються відповідними законодавчими та нормативними актами.

Адміністративно-правовий статус податкової міліції України залежить від того, яке місце зазначений підрозділ посідає у структурі органів державної влади. На нашу думку, важливо врахувати зовнішній і внутрішній аспект. Сутність зовнішнього полягає у подвійній підпорядкованості податкової міліції, що визначається в такому ієрархічному порядку: Міністерство доходів і зборів України, Управління податкової міліції. Внутрішній аспект полягає у внутрішній структурній побудові, тобто податкова міліція України складається з управлінь, відділів: оперативного супроводження великих плат-

ників податків; протидії незаконному обігу підакцизних товарів; фізичного захисту; із особливо важливих справ; організації боротьби із розкраданням бюджетних коштів та їх легалізації; боротьби з фіктивним банкрутством та організації оперативних заходів зі скорочення податкового боргу; протидії податковим злочинам із використанням новітніх технологій.

Узагальнюючи, можна сказати, що податкова міліція складається з підрозділів у боротьбі з податковими правопорушеннями, що діють у складі відповідних податкових органів і здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, виконують оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну та охоронну функції.

Завданнями податкової міліції є: запобігання кримінальним та іншим правопорушенням у сфері оподаткування та бюджетній сфері, їх розкриття, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення; розшук осіб, які переховуються від слідства та суду за кримінальні й інші правопорушення у сфері оподаткування та бюджетній сфері; запобігання та протидія корупції в податкових органах та виявлення її фактів; забезпечення безпеки діяльності працівників податкових органів, захисту їх від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням службових обов'язків.

Відповідно до завдань призначення податкової міліції, у механізмі держави найбільш повно відображають її функції, під якими розуміємо основні напрями і види діяльності, визначені Податковим кодексом України [8]:

1. Організація виявлення, перевірки та розслідування злочинів, пов'язаних з відмиванням, легалізацією, розкраданням коштів та іншими незаконними фінансовими операціями.

2. Організація реєстрації інформації про злочини і правопорушення, віднесені до компетенції податкової міліції.

3. Розшук платників податків, які ухиляються від сплати податків, інших платежів, встановлення місцезнаходження платника податків.

4. Організація провадження оперативно-розшукової діяльності.

5. Організація викриття злочинів, що вчинені посадовими особами великих платників податків та інших підприємств, які входять до складу фінансово-промислових груп.

6. Організація боротьби з незаконним обігом підакцизних та інших товарів.

7. Боротьба з фіктивним підприємництвом та конвертаційними центрами, мінімізаторами податкових зобов'язань.

8. Протидія незаконному відшкодуванню ПДВ.

9. Організація оперативних заходів із погашення податкового боргу.

10. Організація, координація та здійснення контролю за оперативно-службовою діяльністю підрозділів оперативного документування податкової міліції.

11. Організація, координація та здійснення оперативно-технічних заходів.

12. Оперативний аналіз.

13. Організація інспекції з особового складу підрозділів податкової міліції.

14. Організація викриття податкових злочинів із використанням новітніх технологій.

Наступним ключовим елементом адміністративно-правового статусу податкової міліції є повноваження. До повноважень податкової міліції належать:

- прийняття і реєстрація заяв, повідомлень та іншої інформації про кримінальні й інші правопорушення, віднесені законом до її компетенції, здійснення в установленому порядку їх перевірки та прийняття щодо них рішення;
- проведення оперативно-розшукової діяльності, а також досудового слідства в межах наданої законом компетенції, прийняття заходів щодо відшкодування завданих державі збитків;
- здійснення розшуку осіб, які переховуються від слідства та суду за кримінальні й інші правопорушення у сфері оподаткування та бюджетній сфері;
- прийняття заходів щодо виявлення та розслідування злочинів, пов'язаних з відмиванням, легалізацією, розкраданням коштів та іншими незаконними фінансовими операціями;
- виявлення причин і умов, що сприяли вчиненню злочинів та інших правопорушень у сфері оподаткування та бюджетній сфері, прийняття заходів щодо їх усунення;
- виявлення фактів, що свідчать про організовану злочинну діяльність, або дії, що створюють умови для такої діяльності, направлення матеріалів з цих питань відповідним спеціальним органам у боротьбі з організованою злочинністю;
- передання відповідним правоохоронним органам матеріалів за фактами правопорушень, за які законом передбачено кримінальну відповідальність, якщо їх розслідування не належить до компетенції податкової міліції;
- забезпечення безпеки діяльності органів державної податкової служби та їх працівників, а також захист працівників від протиправних посягань, пов'язаних із виконанням ними службових обов'язків;
- здійснення заходів щодо запобігання і протидії корупції в органах державної податкової служби та виявлення фактів

- корупції, а також усунення наслідків корупційних правопорушень;
- складання протоколів та розгляд справ про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом;
  - збирання, аналіз, узагальнення інформації щодо порушень у сфері оподаткування та бюджетній сфері, прогноз тенденції розвитку негативних процесів кримінального характеру, пов'язаних з оподаткуванням.

К.В. Борзняк визначає такі додаткові повноваження працівника податкової міліції: вживати у разі виникнення аварій, пожеж, катастроф, стихійних лих та інших надзвичайних подій невідкладні заходи для ліквідації їх наслідків, врятування людей і надання їм допомоги, охорони майна, що залишилось без нагляду; брати участь у проведенні карантинних заходів під час епідемій та епізоотій; сприяти забезпеченню відповідно до законодавства режиму воєнного або надзвичайного стану; перевіряти документи в громадян, а в разі необхідності проводити особистий огляд, огляд речей, транспортних засобів, багажу і вантажів, службових приміщень та житла громадян.

Класифікувати повноваження працівника податкової міліції також можна за спрямованістю дій, яких необхідно вжити для реалізації його відповідних прав та обов'язків:

1) обов'язки, для реалізації яких необхідно утримуватись від вчинення певних дій. Це правові заборони, встановлені щодо працівників податкової міліції (обов'язок не вчиняти корупційних діянь). Ці обов'язки встановлені для працівника податкової міліції у зв'язку з проходженням державної служби в податкових органах і спрямовані на забезпечення належного, об'єктивного виконання державно-службових обов'язків та недопущення зловживань службовим становищем;

2) права й обов'язки, для реалізації яких треба вживати певних активних дій – це всі інші права й обов'язки податкової міліції, адже зобов'язуючи і уповноважуючи норми закріплюють права й обов'язки, для виконання яких необхідно вживати активних дій. Саме у цій діяльності працівника реалізується його компетенція як представника органу виконавчої влади.

IV. Висновки

Отже, адміністративно-правовий статус податкової міліції – це встановлені адміністративно-правовими нормами основні засади завдань і цілей, компетенції та відповідальності, порядку формування й процедури ді-

яльності підрозділу податкової міліції, що має виконавчо-розпорядчий характер, маючи на практиці організовувати виконання законодавчих актів, інших нормативних актів, правових приписів у сфері оподаткування та бюджетній сфері, протидії корупції в податкових органах та виявлення її фактів, запобігання кримінальним та іншим правопорушенням у сфері оподаткування і бюджетній сфері, їх розкриття, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Узагальнюючи вищесказане, відзначимо, що об'єднання Державної податкової служби України з Державною митною службою України з їх цінним досвідом діяльності має привести до вдосконалення ефективності менеджменту Міністерства доходів та зборів України, підвищення якості регуляторної політики, прийнятності для вітчизняних і зарубіжних інвесторів.

Список використаної літератури

1. Бандурка О.О. Управління державною податковою службою в Україні: монографія / О.О. Бандурка. – Х.: ХНУВС, 2005. – 504 с.
2. Латинян А.А. О содержании понятия правового статуса субъектов права / А.А. Латинян // Воплощение ленинских идей в советском праве. – Калининград: КЮИ, 1970. – С. 2–10.
3. Река Р. Правовий статус та порядок фінансування МВС України / Р. Река // Право України. – 2007. – № 5. – С. 64–68.
4. Дубенко С.Д. Державна служба і державні службовці в Україні / за заг. ред. Н.Р. Нижник. – К.: Ін-Юре, 1999. – 239 с.
5. Битяк Ю.П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади / Ю.П. Битяк. – Х.: Право, 2005. – С. 47–49.
6. Гарна-Іванова І.О. Адміністративно-правовий статус міліції міграційного контролю [Електронний ресурс] / І.О. Гарна-Іванова // Форум права. – 2012. – № 3. – С. 111–116. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012_3/12giokvu.pdf.
7. Мартинюк А.В. Щодо правового статусу працівників податкової служби та податкової міліції зокрема / А.В. Мартинюк // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2012. – № 7 (129). – С. 114.
8. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13. – Ст. 112.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2013

Казмирук А.В. Понятие и сущность административно-правового статуса налоговой милиции Украины

Выполнен анализ понятия и сущности административно-правового статуса налоговой милиции Украины. Обращается внимание на особенности, присущие административно-правовому статусу налоговой милиции Украины. Рассматриваются задачи, функции, полномочия налоговой милиции Украины.

Ключевые слова: налоговая милиция, административно-правовой статус, законность, функции, полномочия, задачи.

Kazmiruk A. The concept and essence of administrative and legal status of the tax police Ukraine

The analysis of the concept and essence of administrative and legal status of the tax police in Ukraine. Attention is paid to features that are inherent in administrative and legal status of the tax police in Ukraine. Detail the question: objectives, functions, powers Tax Police of Ukraine.

Administrative legal status of tax militia of Ukraine depends on that, what place the noted subsection occupies in the structure of public authorities. To our opinion, it is important to take into account an external and internal aspect. Essence external consists – in double subordination of tax militia which is determined in the following hierarchical order: Ministry of taxes collections of Ukraine, Management of tax militia. An internal aspect consists – in an internal structural construction, that the tax militia of Ukraine consists of managements, departments: operative accompaniment of large taxpayers; to counteraction the illegal appeal of pidakciznikh commodities; physical defence; from especially important businesses; organizations of fight are against plundering of budgetary facilities and their legalization; fight against fictitious bankruptcy and organization of operative measures from reduction of tax debt; to counteraction tax crimes with the use of the newest technologies.

Summarizing, maybe, that a tax militia consists of subsections on a fight against tax offences, which operate in composition the proper tax organs, and carry out control after inhibition of tax legislation, execute operative search, criminally judicial and protective functions.

Administrative legal status of tax militia – it basic principles of tasks and aims, jurisdiction and responsibility, order of forming and procedure of activity of subsection of tax militia which carries executive prescriptive character are set administrative legal norms, must in practice organize implementation of legislative acts other normative acts, legal orders in the field of taxation and to the budgetary sphere, counteractions a corruption in tax organs and exposures of its facts, prevention criminal and other offence, in the field of taxation and to the budgetary sphere, their opening, investigation and realization, in matters about administrative offences.

Key words: tax militia, legal status, legality, functions, plenary powers, tasks.